

spoiled and harmful goods from being sold. Carrying out an examination of conformity of labeling to the requirements of normative documents, it should be taken into account that the labeling requirements for meat changed in 2012. These changes concern the sizing features of marks, stamps, the details of marks, appearance (label and stamp color), categories of fatness for pigs, meat labeling for ostriches etc.

Keywords: mark, stamp, labeling, label, meat products, merchandising examination.

УДК 343.98

Т. А. Заніна, науковий співробітник
Харківського НДІСЕ,
А. П. Копитько, молодший науковий
співробітник Харківського НДІСЕ,
О. В. Мануленко, молодший науковий
співробітник Харківського НДІСЕ

ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЛІЦЕНЗІЙНИМ ВИМОГАМ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ, ПРИДБАНИХ ЧЕРЕЗ ЗАСОБИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Розглянуто механізм придбання комп'ютерних програм через засоби телекомунікацій і пакет необхідних документів, які підтверджують правомірність їх придбання й використання. Визначено особливості дослідження щодо встановлення відповідності ліцензійним вимогам таких комп'ютерних програм.

Ключові слова: комп'ютерна програма, засоби телекомунікацій, авторське право, документи, що підтверджують правомірність придбання.

Останнім часом у Харківському НДІ судових експертиз помітно зросла кількість експертиз, пов'язаних із дослідженнями щодо встановлення відповідності ліцензійним вимогам програмних продуктів, що спричинено збільшенням їх незаконного обігу.

Одним із порушень прав автора на комп'ютерну програму є піратство – опублікування, відтворення та розповсюдження контрафактних (виготовлених без згоди правовласника) примірників творів (зокрема комп'ютерних програм і баз даних). Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права»¹ контрафактний примірник твору (у тому числі комп'ютерної програми), фонограми, відеограми – це примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і/або розповсюджуваний з порушенням авторського права та/або суміжних прав. Використання програмних продуктів без дозволу правовласника порушує майнові й особисті немайнові права на інтелектуальну власність, а отже, є правопорушенням.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства об'єктивно склалася ситуація, коли комп'ютерне обладнання використовують у процесі своєї діяльності майже всі: органи державної влади, організації, установи,

¹ Див.: Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. — 1994. — № 13. — Ст. 64.

навчальні заклади, підприємства всіх форм власності, приватні підприємці, фізичні особи.

Серед об'єктів інтелектуальної власності комп'ютерні програми (або, як їх ще називають, програмне забезпечення) є одним з найбільш уразливих об'єктів щодо порушення прав на них. Специфіка посягання на комп'ютерні програми зумовлюється їх «нематеріальністю» та колосальним дисбалансом між витратами ресурсів (часових, людських, інтелектуальних, фінансових) на створення комп'ютерних програм і витратами на їх копіювання, незаконне тиражування й розповсюдження. Правопорушення має високу латентність, а прибутковість цього виду незаконного бізнесу зрівняна з такими найбільш рентабельними злочинними промислами, як продаж наркотичних засобів або фальсифікованих горілчаних виробів. Ускладнюється ситуація ще й неоднозначним ставленням суспільства до об'єктів інтелектуальної власності взагалі, і до програмного забезпечення (ПЗ) зокрема.

Серед порушень авторських прав, що зустрічаються в процесі придбання та використання комп'ютерних програм, за формами можна виділити такі:

— придбання й використання контрафактних примірників програмного продукту (виготовлених шляхом записування програм на магнітні або оптичні диски та розповсюджуваних за цінами, що значно нижчі за ціни на оригінальні примірники);

— придбання комп'ютерної техніки з попередньо встановленим на жорсткі диски таких комп'ютерів неліцензійним ПЗ;

— створення в організації контрафактних примірників програм як шляхом записування на магнітні диски, так і встановленням на жорсткий диск персонального комп'ютера в обсязі, що перевищує кількість програм, дозволена правовласником за умовами ліцензійної угоди;

— відтворення й розповсюдження ПЗ через мережу Інтернет.

Не санкціоноване правовласником розповсюдження ПЗ через мережу Інтернет та інші інформаційні мережі загального доступу – одне з найбільш поширених нині правопорушень, яке завдає розробникам величезного збитку. Зараз за лічені години з одного файлообмінного сервера можуть бути розповсюджені тисячі копій давно очікуваної новинки. Широкий розвиток пірінгових (сусідніх) мереж ставить під загрозу діяльність тих правовласників, які роблять ставку на продаж творів на матеріальних носіях.

Порушенням виключних прав автора є такі дії, що здійснюються без згоди автора чи іншого правовласника:

— завантаження будь-якого твору, у тому числі програм і їх компонентів, електронної документації, на сервер у мережі Інтернет. Оскільки виключне право порушується самим фактом копіювання файлів, не має значення мета розміщення матеріалів (наприклад, тільки для зареєстрованих користувачів, особистих потреб власника сайту та ін.), а також те, чи обмежений доступ до ресурсу (паролі для користувачів і «перевірених партнерів» тощо);

— пересилання будь-якого твору, у тому числі програм і їх компонентів, в мережі за допомогою електронної пошти або інших програм обміну даними;

— відкриття загального доступу до мережевого ресурсу (у тому числі з паролем ідентифікацією), наприклад, до диска або директорій, що міс-

тять легальні копії програм і їх компонентів, таким чином, що треті особи дістають можливість скопіювати ці програми.

При придбанні ПЗ через засоби телекомунікації кінцевий користувач не тільки діє з порушенням вимог чинного законодавства, а також, як правило, позбавлений можливості отримувати пакетну документацію, консультаційну й технічну підтримку та інші форми його супроводження.

Отже, при передаванні програмних продуктів та іншої інформації через електронну пошту або через мережу Інтернет відсутній матеріальний носій, тому таку операцію часто вважають послугою за аналогією з телефонним дзвінком. Проте, насправді, може мати місце як продавання матеріального об'єкта (копія комп'ютерної програми, яка заноситься в пам'ять комп'ютера, а потім може бути переписана на інший носій), так і передавання права на використання комп'ютерної програми (продавання ліцензії). Якщо ліцензійна угода не оформляється, то правові, бухгалтерські та податкові наслідки в цьому разі такі самі, як і при купівлі лазерного диска або іншого носія, а фактом підтвердження того, що користувач – законний власник, є договір купівлі-продажу чи акт прийому-передачі.

При передаванні користувачу лише прав на використання комп'ютерної програми, що припускає ліцензійну угоду, також оформляється акт прийому-передачі, але вже не на об'єкт, а на право користуватися ним.

Зазвичай програми купуються через мережу Інтернет в такий спосіб. Представник організації заповнює необхідні відомості на бланку замовлення на сайті розробника або продавця. Потім він оплачує замовлене від власного імені або від імені організації.

Далі можливі варіанти: компанія завантажує пробну версію програми й отримує електронною поштою реєстраційний ключ (код активації) або продавець надає посилання з адресою для завантаження повноцінної версії програми. У момент інсталяції (установлення) програми ліцензіат приймає умови ліцензійної угоди, що, як правило, передують встановленню (договір приєднання). Після скачування покупець використовує програму у своїй виробничій діяльності.

Для придбання продукції через Інтернет-магазин покупець оформлює замовлення на її придбання, що здійснюється за допомогою відповідного інтерфейсу, наявного на його сторінках. При оформленні замовлення покупець надає продавцеві таку інформацію:

— фізичні особи: П. І. Б. покупця; контактний телефон; адреса електронної пошти покупця; адреса доставляння продукції в разі, якщо продукція підлягає доставлянню; спосіб оплати (вибір одного із варіантів, наданих продавцем);

— юридичні особи: повне найменування; П. І. Б. представника, уповноваженого на одержання продукції; контактний телефон; адреса електронної пошти покупця; адреса доставляння продукції в разі, якщо вона підлягає доставлянню; юридична адреса.

При придбанні комп'ютерної програми через Інтернет-магазин необхідно спочатку ознайомитися з правилами продажу, договором публічної оферти (пропозиція певній стороні укласти угоду з урахуванням викладених

умов), розміщеному на його сайті. У разі згоди з умовами зазначених документів необхідно оформити замовлення на потрібне ПЗ. Моментом укладення договору публічної оферти (поставки або субліцензійного договору) є акцепт (згода на оплату) покупця, що здійснюється шляхом оплати продукції згідно з умовами оформленого замовлення.

Відповідно до ст. 1107 ЦК¹ ліцензійний договір укладається в письмовій формі, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Слід ураховувати, що під письмовою формою згідно з чинним законодавством розуміється також електронна форма документа.

При передаванні примірників програм для ЕОМ покупцеві будуть передані такі документи, оформлені згідно із чинним законодавством:

- рахунок на оплату;
- товарна накладна;
- рахунок-фактура.

Для підтвердження легальності придбання примірників програм для ЕОМ покупцеві достатньо пред'явити документ, що підтверджує їх оплату, товарну накладну. Також покупець може роздрукувати текст договору-оферти з покупцем.

Для підтвердження легальності придбання прав на використання програм для ЕОМ покупцеві необхідно пред'явити:

- субліцензійний договір;
- документ, що підтверджує оплату прав на використання програм для ЕОМ;
- документ, що підтверджує факт передавання прав;
- акт прийому-передачі прав.

Доказом законності розповсюдження примірників програм і прав на використання програм для ЕОМ Інтернет-магазином ліцензійного ПЗ є копії авторизаційних листів (сертифікатів, свідоцтв) дистрибуторів, правовласників, авторів, розробників ПЗ, а також інформація, доступна на сайтах дистрибуторів, правовласників, авторів, розробників відповідних програм для ЕОМ.

Програми поставляються двома основними способами – фізично (коробкові версії) і електронно (ключ на e-mail). Якщо програма постачається електронно, то після оплати покупець отримує ключ (реєстраційні дані, які необхідні для того, аби зареєструвати програму й працювати з її повною версією). Ці дані придуть на електронну адресу, указану при реєстрації. Після цього потрібно скачати дистрибутив зі сторінки програми на сайті постачальника та ввести ключ у відповідне поле в програмі. В окремих випадках посилання на скачування також приходять на e-mail.

Якщо покупець – юридична особа й обирається спосіб оплати «Банківський платіж для юридичних осіб», то на останньому кроці разом із посиланням на рахунок надається посилання на шаблон договору, який уже включає реквізити та специфікацію (перелік продуктів, що купуються).

¹ Див.: Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відом. Верхов. Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.

Також є можливість скачати договір зі сторінки із списком замовлень у персональному розділі¹.

Якщо замовлення оформлене на юридичну особу, то бухгалтерські документи надсилаються в обов'язковому порядку. При оформленні замовлення на фізичну особу про необхідні бухгалтерські документи вказується в примітці. Документи надсилаються на адресу, указану при оформленні замовлення. Договір поставки оформлюється за попередньою заявкою.

При проведенні судової експертизи щодо встановлення відповідності ліцензійним вимогам програмної продукції, придбаної через засоби телекомунікацій, перш за все експертами проводяться дослідження та ідентифікація документів, що підтверджують правомірне придбання/використання встановлених на носій інформації програмних продуктів. Мінімальним комплектом документів, що підтверджують правомірність придбання комп'ютерної програмної продукції, є документ про оплату, товарна накладна, а також роздрукований текст договору-оферти з покупцем.

Частіше за все при призначенні експертизи об'єктів інтелектуальної власності органами слідства не надаються документи, що можуть підтвердити правомірне придбання/використання встановлених на носій інформації програмних продуктів, а також не підтверджується їх відсутність. Це збільшує строк та ускладнює проведення дослідження.

Співробітниками Харківського НДІ судових експертиз виконана науково-дослідна робота «Методичні рекомендації з питань дослідження програмної продукції на предмет відповідності ліцензійним вимогам»², у якій, крім інших питань, висвітлюється дослідження стосовно комп'ютерних програм, придбаних через засоби телекомунікацій.

ИССЛЕДОВАНИЯ ПО УСТАНОВЛЕНИЮ СООТВЕТСТВИЯ ЛИЦЕНЗИОННЫМ ТРЕБОВАНИЯМ КОМПЬЮТЕРНЫХ ПРОГРАММ, ПРИБРЕТЕННЫХ ЧЕРЕЗ СРЕДСТВА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЙ

Занина Т. А., Копытько А. П., Мануленко А. В.

Рассмотрены механизм приобретения компьютерных программ через средства телекоммуникаций и пакет необходимых документов, подтверждающих правомерность их приобретения и использования. Определены особенности исследования по установлению соответствия лицензионным требованиям таких компьютерных программ.

Ключевые слова: компьютерная программа, средства телекоммуникации, авторское право, документы, подтверждающие правомерность приобретения.

¹ Див.: В помощь покупателю Allsoft.ua. Надежный магазин надежного софта [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://allsoft.ua/helpme.php>.

² Методичні рекомендації з питань дослідження програмної продукції на предмет відповідності ліцензійним вимогам : звіт про НДР (закл.) / Харківський НДІСЕ ; кер. Т. А. Занина ; викон. А. П. Копитько [та ін.]. — № ДР 0112U001389. — Х., 2013. — 129 с.

**EXAMINATIONS OF CONFORMITY OF COMPUTER SOFTWARE
ACQUIRED VIA TELECOMMUNICATION RETAILING
WITH LICENSING REQUIREMENTS**

Zanina T. A., Kopytko A. P., Manulenko O. V.

Lately, Kharkiv Research Institute of Forensic Examinations has considerably increase in the number of examinations associated with conformity with licensing requirements of software products that are conditioned by the increase in their illegal turnover. Carrying out a forensic examination of software acquired via telecommunication retailing as for its conformity with licensing requirements, experts first of all examine and identify documents that confirm the legality of purchase/usage of the software installed on a data carrier. The minimal set of documents that can confirm the legality of software purchase consists of a payment document, an invoice and a printed text of the offer agreement with the purchaser. The employees of Kharkiv Research Institute of Forensic Examinations have written a research work «Methodological Recommendations on Examination of Software Products for the Conformity with Licensing Requirements» in which, among other issues, they deal with researches of computer software acquired via telecommunication retailing.

Keywords: computer software, telecommunication retailing, copyright, documents that confirm the legality of purchase.